

ARESztOWANIE I MĘCZEŃSKA ŚMIERĆ

14 września 1939 r. został aresztowany w Gdyni, osadzony najpierw w Orłowie, potem w Nowym Porcie, a następnie w Stutthofie. W obozowej kartotece zapisany jako niebezpieczny „fanatyczny Polak”, wymagający „specjalnego” traktowania.

19 marca 1940 r. wywieziono go do obozu w Grenzdorf (Graniczna Wieś, gmina Trąbki Wielkie), tam skatowano i rozstrzelano o świcie następnego dnia.

Jeszcze w **1939 r.** minister skarbu II RP Eugeniusz Kwiatkowski odznaczył Alfa Niepodległościowym Krzyżem Harcerskim.

Po wojnie, 14 listopada **1948 r.** ekshumowano ciało komendanta. W tych pracach brali udział harcerze, studenci AM z Gdańska. Uroczysty pogrzeb odbył się na cmentarzu ofiar wojny na Zaspie. Nagrobek Alfa znajduje się w Alei Zasłużonych, obok najwybitniejszych Polaków zamordowanych przez Niemców.

NIEZAPOMNIANY

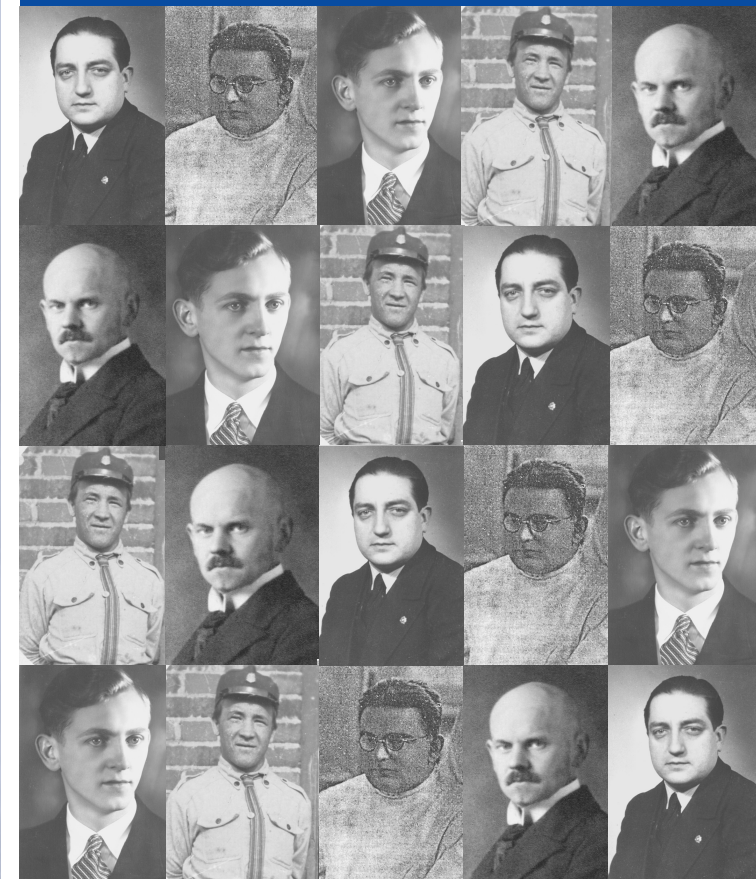
W Gdańsku-Oliwie jest ulica jego imienia, przy której mieszkał. W stulecie urodzin umieszczono na jego dawnym domu, tablicę pamiątkową. Hufiec ZHP Gdańsk-Śródmieście i Szkoła Podstawowa nr 65 w Gdańsku noszą jego imię. Przed budynkiem szkoły ustawiono jego pomnik. Jego imię nosi nowoczesny tramwaj w Gdańsku. W Granicznej Wsi zorganizowano Izbę Pamięci Alfa Liczmańskiego oraz szlak leśny prowadzący do miejsca jego śmierci i pierwszej mogiły.

Więcej informacji o
Bohaterach Chorągwi Gdańskiej ZHP:

www.gdanska.zhp.pl/nasi-bohaterowie/

Materiał opracowany przez przewodniczącego
Komisji Historycznej Chorągwi Gdańskiej ZHP
hm. **Bogdana Radysa.**

DZIECIŃSTWO

Alf Liczmański urodził się **10.10.1904 r.** w Gdańsku, w rodzinie o patriotycznych tradycjach, silnie związanej z polską kulturą. Ojciec Stanisław Liczmański, (1862-1944) pochodził z Pomorza był krawcem i działaczem polonijnym w Gdańsku. Matka, Teofila Liczmańska, z domu Wielgorzewska (1875-1942) z Koronowa. Alf był ich jedynym, bardzo uzdolnionym, dzieckiem. Chodził do szkół niemieckich, gdyż polskich w Gdańsku wówczas nie było.

CZASY SZKOLNE

W **1925 r.**, Alf rozpoczął studia na Wydziale Budownictwa Politechniki Gdańskiej. W **1926 r.** przerwał studia, podejmując pracę nauczyciela. Jako pasjonat polskiej kultury, literatury, historii i geografii, posiadał głęboką wiedzę w tym zakresie i imponował tym młodzieży. Był uzdolniony muzycznie, grał na skrzypcach, śpiewał, posiadał zdolności językowe, mówił piękną polszczyzną, władał językiem niemieckim, angielskim i francuskim. Jako uczeń działał w tajnym Towarzystwie Filaretów, gdzie próbowano tworzyć nielegalne zastępy skautowe, urządzano wycieczki na Kaszuby i uczono języka polskiego.

POCZĄTKI HARCERSTWA W GDAŃSKU

Początek harcerstwa w Gdańsku wiąże się z ukończeniem przez 6 chłopców z Towarzystwa Filaretów kursu harcerskiego na obozie warszawskich harcerzy w Karwi, w lipcu **1920 r.** Tam odbyli próbę na stopień młodzika, złożyli Przyrzeczenie Harcerskie i otrzymali Krzyże Harcerskie. W tym zastępie chłopców najaktywniejszymi byli Stefan Mirau i Alf Liczmański. Po powrocie z obozu **8 sierpnia 1920 r.** założyli **pierwszą drużynę harcerzy im. Zygmunta Augusta**. Jej pierwszym drużynowym został Stefan Mirau (3 lata starszy od Alfa).

DZIAŁALNOŚĆ HARCERSKA

Alf działał w harcerstwie w Gdańsku od początku jego powstania aż do wybuchu II wojny światowej. W **1930 r.** w Polskiej Szkole Handlowej, gdzie uczył, założył drużynę harcerzy im. Zawiszy Czarnego. W **1934 r.** otrzymał stopień podharcmistra, został zastępcą komendanta hufca, a następnie komendantem hufca.

Kiedy w styczniu **1935 r.** naczelnik ZHP utworzył Chorągiew Harcerzy w Gdańsku, zdecydowano, żeby komendantem Chorągwi został gdański instruktor, znający specyfikę warunków życia Polaków w tym mieście i najlepiej znany wśród gdańskiej Polonii. Alf Liczmański został mianowany Komendantem Chorągwi i funkcję tę pełnił do momentu aresztowania we wrześniu **1939 r.**

ALF LICZMAŃSKI
1904-1940

KRZEWIENIE PATRIOTYZMU W HARCERSTWIE

Alf Liczmański był wybitnym i powszechnie szanowanym nauczycielem. Uczył stenografii, kaligrafii i maszynopisania w Polskich Szkołach Handlowych.

Nielatwa sytuacja mniejszości polskiej znacznie się pogorszyła po dojściu do władzy nazistów. Polaków szykanowano i łamano ich prawa, a na umundurowanych harcerzy i pocztowców napadały hitlerowskie bojówki.

Podstawowym zadaniem harcerstwa w tej sytuacji było krzewienie patriotyzmu, poczucia więzi z językiem ojczystym oraz polską kulturą, popularyzacja historii, poznawanie kraju ojczystego na wycieczkach i obozach.

Alf Liczmański w Spale, 1934 r.

OBOZY, KURSY INSTRUKTORSKIE, ZŁOTY SKAUTOWE

Alf Liczmański był komendantem wielu obozów i kursów instruktorskich m.in.: w Rozłuczu w **1934 r.**, w Spale na Jubileuszowym Zlocie ZHP w **1935 r.**, w którym brało udział 25 tys. młodzieży harcerskiej. W **1936 r.**, był komendantem zgrupowania obozów w Górach Świętokrzyskich i kursu drużynowych. W **1938 r.** prowadził kurs podharcmistrowski w Worochcie, a **1939 r.** kurs szybowcowy w Tęgorborzu.

Gdańscy harcerze byli uczestnikami międzynarodowych zlotów skautów. Na 5. Jamboree w Holandii w 1937 r. pod komendą Alfa było 33 harcerzy. Harcerze przygotowali ekspozycję informującą o swojej pracy w Gdańsku, co wobec represji hitlerowskich polskiej ludności Gdańska miało szczególną wagę.

Alf Liczmański był obecny na zlocie skautów w Austrii, a w lipcu **1939 r.** w Szkocji, gdzie wobec zagrożenia w Gdańsku namawiano go, by pozostał i sprowadził rodzinę. To samo radzili gdańscy przyjaciele. Usłyszeli wówczas jego odpowiedź :

„Jeśli wszyscy Polacy opuściliby Gdańsk, to kto świadczyłby o jego polskości”.

Słowa komendanta poważnie traktowali jego harcerze. Wielu z nich pozostało w mieście, narażając się na prześladowanie okupantów. Przykładem był 17-letni harcerz Kazimierz Szmelter, który nie posłuchał mamy i nie uciekł z Gdańska. Swoją dumę i odwagę okupił pobylem w Stutthofie.

ŻYCIE RODZINNE

W **1931 r.** Alf ożenił się z Janiną Nełkowską (1904-1975), gdańszczanką, wychowaną w rodzinie działaczy polonijnych.

W **1934 r.** urodziła się ich jedyna córka Regina Maria, obecnie Liczmańska-Małek, jest filologiem i mieszka w Gdańsku. Jedyny wnuk Maciej Małek pracuje w Warszawie, a mieszka w Węgrowie. Przed wybuchem wojny Alf zdążył odwiedzić żonę i córkę do rodziny w Koronowie. Sam powrócił do Gdyni, gdzie ze starszymi harcerzami tworzył oddział obrony Wybrzeża.

Dom Alfa Liczmańskiego 1930-1939

